

Małgorzata Łakota-Micker

Chorwacja we współczesnych stosunkach międzynarodowych z państwami Korytarza Środkoeuropejskiego

Inicjatywa utworzenia Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE 65 zrodziła się przede wszystkim z potrzeby ściślejszej współpracy pomiędzy samorządami państw europejskich. Współpraca ta w dalszym ciągu przyczynia się do rozwoju sieci transportowej, stanowiącej kluczowy czynnik na rzecz tworzenia wspólnego rynku i zapewnienia spójności gospodarczej oraz społecznej. Zgodnie z założeniem, powstanie pasma rozwojowego CETC-ROUTE 65 wpływać ma na zwiększenie konkurencyjności regionów położonych w jego obrębie, wzmocnienie obszarów słabych strukturalnie, a tym samym zmniejszenie bezrobocia, rozwój turystyki i gospodarek regionalnych. Porozumienie, które początkowo obejmowało zaledwie dwa regiony, przez ostatnie lata zyskało na zainteresowaniu. W kwietniu 2004 roku podpisano Porozumienie międzyregionalne na rzecz utworzenia Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego, w ramach którego rozwija się współpraca skupiająca już nie 2, a 17 regionów i powiatów w 6 krajach: Szwecji, Polsce, Czechach, Słowacji na Węgrzech i Chorwacji¹.

¹ Sygnatariuszami Porozumienia międzyregionalnego na rzecz utworzenia Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE 65 są: Region Skania (Szwecja), województwo zachodniopomorskie, województwo lubuskie, województwo dolnośląskie (Polska), Region Bratysława, Region Trnava (Słowacja), Region Hradec Kralove (Czechy), powiat Győr-Moson-Sopron, Vas i Zala (Węgry), Powiat Varaždin (Chorwacja).

Central European Transport Corridor, [online] <http://cetc.pl/index.php?lang=pl&mod=oporozumieniu&action=historia>, stan z dn. 10.12.13.

Jednym z państw przejawiających dużą aktywność w zakresie działań podejmowanych na rzecz inicjatywy CETC-ROUTE 65 jest Chorwacja. Dała się ona poznać m.in. jako inicjator spotkań i przedsięwzięć promujących ideę wspólnego korytarza przebiegającego od Skanii (południowa Szwecja), poprzez Morze Bałtyckie, Europę Środkową, aż na południe Europy, do Morza Adriatyckiego. Chorwacja, która proklamowała niepodległość w 1991 roku, jest państwem, które angażuje się w działalność na rzecz rozwoju współpracy międzynarodowej. Świadomość potrzeby współpracy i uczestnictwa w międzynarodowych przedsięwzięciach widoczna jest w ostatnich latach w podejmowanych przez władze państwa decyzjach. Dzięki nim, Chorwacja, jako drugie po Słowenii państwo byłej Jugosławii, dnia 1 lipca 2013 roku dołączyła do grona 27 państw członkowskich Unii Europejskiej. Uzyskanie pełnoprawnego członkostwa w Unii Europejskiej to dla Zagrzebia wielki sukces, wieńczący lata starań i zabiegów zmierzających do wypełnienia priorytetowych założeń w jej polityce zagranicznej. Założeń, wśród których w 1991 roku za zasadnicze dla dalszego funkcjonowania państwa uznano: uregulowanie stosunków w regionie, uzyskanie pełnego członkostwa w NATO oraz przystąpienie do Wspólnoty Europejskiej.

Przebieg procesu zdobywania przez Chorwację zaufania wśród państw sąsiadów można określić jako udany. Chorwacja nie posiada otwartych kwestii spornych, a wszelkie niewyjaśnione do końca sprawy, mające swoje korzenie jeszcze w latach 90. XX wieku i będące następstwem rozpadu byłej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii, stara się rozwiązywać polubownie². Członkostwo Chorwacji w organizacjach o charakterze międzynarodowym, jak choćby: Rada Europy, Światowa Organizacja Handlu, Organizacja Narodów Zjednoczonych z jej wyspecjalizowanymi agendami (UNCTAD, UNESCO, UNIDO, WHO, FAO, ILO, CEFTA, EBRD i IBRD, IDA, IFAD, IFC, IMF, IADB, IAEA, ISO, MIGA, Intelsat, Interpol³) świadczyć może o dużym zainteresowaniu i zaangażowaniu władz państwa w bieżące wydarzenia⁴. W minionych latach widoczne było przede wszystkim wyraźne zaangażowanie państwa

² Dla przykładu sprawa tocząca się między Słowenią a Chorwacją o aktywa zdeponowane w *Ljubljanska Banka*.

³ *Portal Promocji Handlu, YugoTrade*, [online] <http://www.yugotrade.com/chorwacja.php>, stan z 20.05.12.

⁴ Chorwacja jest członkiem licznych organizacji o charakterze regionalnym, jak: SEECP *South-East Europe Cooperation Process*, oraz na rzecz bezpieczeństwa, jak: Inicjatywa Czerostronna (*Quadrilateral Initiative*), wspólnie ze Słowenią, Węgrami, Włochami, Karta Adriatycka (*Adriatic Charter*) z Albanią, była Jugosłowiańską Republiką Macedonii, Spotkanie Ministrów Obrony Państw Europy Południowo-Wschodniej (*South East Europe Defence Ministers Meeting*), Brygada Europy Południowo-Wschodniej (*South East Europe Brigade*).

w wypełnianie zobowiązań na rzecz członkostwa w NATO i Unii Europejskiej. Członkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego Chorwacja została dnia 1 kwietnia 2009 roku⁵.

Przynależność do tej polityczno-wojskowej organizacji stała się potwierdzeniem demokratycznego ustroju państwa i jego gotowości do wypełniania kryteriów politycznych, gospodarczych i ekonomicznych. Na tle pozostałych państw regionu Bałkanów Zachodnich, tj. Serbii, Czarnogóry, Bośni i Hercegowiny, Albanii, Macedonii czy Kosowa, Chorwacja wypada bardzo korzystnie⁶. Tym samym określana jest mianem lidera w regionie, który stopniowo, na podstawie własnych doświadczeń, stara się wpływać na postęp integracji państw swego otoczenia, włączając je w poszczególne inicjatywy.

Dążenia do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim oraz Unii Europejskiej wydają się mieć dla państw byłej Jugosławii zasadnicze znaczenie. Stabilizacja o charakterze politycznym, ekonomicznym i wojskowym, wynikająca z założeń przyświecających funkcjonowaniu powyższych organizacji stanowi wartość, za którą państwa te są w stanie przyjąć stawiane im warunki na rzecz uzyskania pełnoprawnego członkostwa. Walka ze stereotypami, jakie przez lata towarzyszyły tej części regionu, ukazując go przez pryzmat „czarnego punktu” na mapie Europy, w którym aż kipi od nierozwiązanych konfliktów i sporów wydaje się mieć kres. Jako pierwsze do programu Partnerstwo dla Pokoju, tuż po jego powołaniu w 1994 roku, spośród państw Bałkanów Zachodnich, przystąpiły Albania i Macedonia⁷. Republika Chorwacji uczyniła ten krok dopiero w 2000 roku⁸.

⁵ Więcej na temat procesu akcesji Republiki Chorwacji do NATO w książce: M. Łakota-Micker, *Republika Chorwacja na drodze do NATO*, DWSPiT Polkowice, Polkowice 2011.

⁶ Załącznik 2, Wnioski dotyczące Chorwacji, byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Czarnogóry, Albanii, Bośni i Hercegowiny, Kosowa, Turcji i Islandii, Bruksela 2011, [online] ec.europa.eu, stan z 12.08.12.

⁷ Program Partnerstwo dla Pokoju został zainicjowany przez stronę amerykańską w 1993 roku. Ostateczna decyzja zapadła w trakcie spotkania na szczycie w 1994 roku. Dokument ramowy Partnerstwa dla Pokoju wymieniał warunki na rzecz partnerstwa, zgodnie z którymi państwa chcące zaangażować się w program powinny kierować się w polityce zasadami wynikającymi z: Karty ONZ, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Aktu końcowego KBWE, ale i ustaleniami rokowań rozbrojeniowych. Warunkiem członkostwa miała być również demokratyczna kontrola nad wojskiem, zdolność i gotowość do udziału w operacjach pokojowych, udział we wspólnych szkoleniach, ćwiczeniach organizowanych pod dowództwem NATO. Więcej na temat NATO i programu Partnerstwo dla Pokoju [w:] J. Kaczmarek, J. Skrzyp, *NATO*, Atła, Wrocław 2003. Albania została przyjęta do programu Partnerstwo dla Pokoju w 1994 roku, Macedonia w 1995 roku, natomiast Chorwacja w 2000 roku.

⁸ *The accession of Albania and Croatia, Member countries, North Atlantic Treaty Organization*, [online] www.nato.int, stan z 12.10.12.

Zaproszenie do pełnoprawnego członkostwa w Sojuszu Północnoatlantycznym w trakcie spotkania na szczycie w Bukareszcie w 2008 roku uzyskały jednak tylko dwa spośród trzech wymienionych państw – Albania i Chorwacja. Uroczysta ceremonia włączenia do organizacji 27 i 28 państwa członkowskiego odbyła się 1 kwietnia 2009 roku⁹.

Macedonia, która spełnia stawiane państwom wymagania na rzecz członkostwa i która od 1999 roku uczestniczyła w Planie Działań na Rzecz Członkostwa (MAP), pozostała poza Sojuszem. Przeszkodą dla dalszych działań okazał się wówczas spór, jaki władze państwa toczą z Grecją o nazwę kraju¹⁰, i który wydaje się nie mieć końca. Mając na uwadze powyższe państwa oraz tempo ich akcesji do NATO, warto zwrócić uwagę na fakt, że droga pozostałych krajów regionu do struktur północnoatlantycznych nie przebiegała już tak szybko. Dopiero w grudniu 2006 roku, w Rydze, do Programu Partnerstwo dla Pokoju zaproszone zostały Bośnia i Hercegowina oraz odrębne już, choć powiązane wspólną historią i tradycją, Czarnogóra i Serbia. W międzyczasie zarówno Sarajewo (Bośnia i Hercegowina), jak i Belgrad (Serbia) zetknęły się bezpośrednio z działalnością na własnym terytorium wojsk NATO. Kiedy w 1996 roku i latach kolejnych Albania, Chorwacja i Macedonia angażowały się w wypełnianie zobowiązań na rzecz członkostwa w Sojuszu i uczestniczyły w regionalnych inicjatywach na rzecz bezpieczeństwa, NATO utrzymywało siły stabilizacyjne IFOR (*Implementation Force*) na terytorium Bośni i Hercegowiny¹¹, zaś w 1999 roku przeprowadziło naloty na Belgrad. Podczas szczytu w Bukareszcie w 2008 roku, przesądzającego o członkostwie Albanii i Chorwacji w NATO, Bośnia i Hercegowina w dalszym ciągu realizowała mechanizmy w ramach Partnerstwa

⁹ *NATO's relations with Albania, North Atlantic Treaty Organization*, [online] www.nato.int, stan z dn. 10.09.12.

¹⁰ Od 1991 roku, tj. od momentu wyodrębnienia się Macedonii w wyniku rozpadu Jugosławii, ze względu na historyczne uwarunkowania i wielowiekową tradycję Grecja nie akceptuje istnienia państwa pod nazwą, jaką sama określa część swego terytorium.

¹¹ IFOR (*Implementation Forces*) – Wojskowe Siły Implementacyjne, które miały służyć do nadzorowania realizacji postanowień porozumienia pokojowego w sprawie Bośni i Hercegowiny. Zgodnie z założeniem przewidywano: zapewnienie o przestrzeganiu warunków porozumienia pokojowego przez wszystkie strony konfliktu w Bośni i Hercegowinie, ewakuację sił pokojowych ONZ, wspieranie innych zadań przewidzianych porozumieniem pokojowym, prowadzenie operacji w ramach struktur dowodzenia NATO, prowadzenie działań wojskowych przez NATO przy użyciu sił implementacyjnych IFOR. Misja trwała od 16 grudnia 1995 roku do lutego 1996 roku. Na terytorium Bośni i Hercegowiny znalazło się wówczas 60 tys. żołnierzy z 32 państw, zarówno stanowiących członków NATO, jak i nienależących do organizacji. Więcej na temat [w:] C. Mojsiewicz (red.), *Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych*, Wrocław 1998 r.

dla Pokoju¹². Do Planu Działań na Rzecz Członkostwa (MAP) Sarajewo przystąpiło w kwietniu 2010 roku. Problematyka wewnątrzpaństwowa przejawiająca się na skutek funkcjonowania w jednym organizmie dwóch federacji, Bośniacko-Chorwackiej Federacji Bośni i Hercegowiny oraz Republiki Serbskiej sprawia, że akcesja kraju do NATO odkładana jest w czasie. Podobnie wygląda sytuacja sąsiadującej z Bośnią i Hercegowiną Serbii. Wrogie nastawienie władz i przedstawicieli partii politycznych tego państwa do zbliżenia z Sojuszem widoczne jest od kilkunastu lat. Aby Serbia znalazła się w tej polityczno-wojskowej organizacji, potrzeba najpierw z jej strony inicjatywy, a ogłoszenie w 2009 roku neutralności i brak dalszych kroków, które wskazywałyby na chęć zacieśnienia stosunków, raczej na to nie wskazują. Sprawia to, że Belgrad w dalszym ciągu uczestniczy w początkowej fazie procesu integracji z NATO, tj. w Programie Partnerstwo dla Pokoju. Potencjalnym kandydatem do członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim, wykazującym duży postęp i zaangażowanie, jest Czarnogóra. Państwo, które w 2006 roku¹³ w wyniku referendum zdecydowało o odłączeniu się od Serbii i opowiedziało się za proeuropejską i proatlantycką integracją.

W 2006 roku władze Podgoricy przyjęły zaproszenie do Programu Partnerstwo dla Pokoju. Planem Działań na Rzecz Członkostwa (MAP) kraj został objęty trzy lata później, w grudniu 2009 roku. Pod względem faktycznego stopnia integracji państwo to, jako kolejne spośród Bałkanów Zachodnich, zajmuje pozycję po Chorwacji. Niestety nie można tego powiedzieć o najmłodszym z państw regionu – Kosowie. Pomijając najistotniejszy problemem, jakim jest brak jego uznania przez wszystkie państwa areny międzynarodowej, należy zaznaczyć, że zanim Kosowo zostanie włączone do Sojuszu Północnoatlantyckiego czy Unii Europejskiej, będzie musiało sprostać wewnętrznym problemom oraz udowodnić, że jest państwem wyznającym te same wartości, co pozostali członkowie NATO. Wartości leżące u podstaw przede wszystkim: demokracji, wolnorynkowej gospodarki, respektowania praw człowieka, chęci podjęcia wspólnego wysiłku w celu obrony tych wartości.

Mając na uwadze członkostwo poszczególnych państw Bałkanów Zachodnich w Unii Europejskiej, ponownie należy wymienić wysuwającą się na pierwsze miejsce Republikę Chorwacji. Dążąc do Unii Europejskiej, Chorwacja 29 października 2001 roku podpisała układ o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA).

¹² Bośnia i Hercegowina przeszła Indywidualny Plan Działań na Rzecz Partnerstwa (IPAP) i rozpoczęła realizację Zintensyfikowanego Dialogu (ID), więcej [w:] M. Mihajić, *Bałkański kompleks niestabilności i bezpieczeństwa*, R. Zięba (red.) [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008 r., s. 297–328.

¹³ Czarnogóra uzyskała niepodległość dnia 3 czerwca 2006 r.

Negocjacje akcesyjne zostały rozpoczęte 3 października 2005 roku. Gdyby nie sprzeciw zgłoszony przez stronę słoweńską, dotyczący nierozwiązanej kwestii aktywów zdeponowanych przez Chorwatów w *Ljubljanska Banka* czy w kwestii sporu o rozgraniczenie wód Zalewu Pirańskiego na północnym Adriatyku oraz obszarów przygranicznych wokół rzeki Mura na północno-wschodniej granicy Słowenii, negocjacje akcesyjne zakończyłyby się o wiele wcześniej, tj. już w 2009 roku. Sprzeciw, jaki wysunęła wówczas sąsiednia Słowenia ugodził władze Zagrzebia i pogorszył relacje między stronami. Jednak w odróżnieniu od tego, co poróżniło Macedonię z Grecją, spór udało się rozwiązać stosunkowo szybko, a negocjacje z Unią zakończono 30 czerwca 2011 roku, by od lipca 2013 roku Chorwacja stała się pełnoprawnym członkiem organizacji. Kolejnymi krajami w kolejce do członkostwa w Unii Europejskiej pod względem stopnia realizacji reform i wypełniania kryteriów kopenhaskich, są: Czarnogóra, Macedonia i Serbia.

Czarnogóra w październiku 2007 roku podpisała z Unią Europejską porozumienie o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA), które weszło w życie w maju 2010 roku¹⁴. Walcząc z korupcją, przestępczością zorganizowaną i zmagając się z wewnętrznymi reformami, w 2011 roku uzyskała status państwa kandydata. Od czerwca 2012 roku kraj ten prowadzi negocjacje akcesyjne z Unią Europejską. Macedonia podpisała Porozumienie o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA) w 2001 roku, zaś w 2005 roku uzyskała status państwa kandydata, jednak od 2009 roku nie udało jej się otworzyć negocjacji akcesyjnych. Główny powód takiego stanu rzeczy ma korzenie w sporze grecko-macedońskim o nazwę kraju. Mający przyczynić się do załagodzenia sporu, powszechnie używany do określenia państwa synonim – Była Jugosłowiańska Republika Macedonii także w trakcie rozmów z NATO i Unią Europejską nie przyniósł żadnych zmian¹⁵. Podobnie, pozytywny dla strony macedońskiej werdykt Międzynarodowego Trybunału w Hadze z dnia 5 grudnia 2011 roku¹⁶. Serbia podpisała porozumienie o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA) w 2008 roku¹⁷. Kiedy jednak, w grudniu 2011 roku, Czarnogóra czekała na decyzję dotyczącą rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych

¹⁴ *Commission Staff Working Document, Montenegro 2012 Progress Report*, Bruksela, z dn. 10.10.2012 r., [online] ec.europa.eu, stan z dn. 10.11.12.

¹⁵ *Commission Staff Working Document, The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2012 Progress Report*, Bruksela, z dn. 10.10.2012, [online] ec.europa.eu, stan z dn. 10.11.12.

¹⁶ Międzynarodowy Trybunał w Hadze uznał, że Grecja, blokując akcesję Macedonii do NATO, naruszyła dwustronne porozumienie zawarte pomiędzy państwami w obliczu ONZ z 1995 roku; więcej na temat [w:] *Macedonia skarży Grecję, bo chce do NATO*, PAP, z dn. 17.11.2008 r.

¹⁷ *Commission Staff Working Document, Serbia 2012 Progress Report*, Bruksela, z dn. 10.10.2012 r., [online] ec.europa.eu, stan z dn. 10.11.12.

z Unią Europejską, w odniesieniu do Serbii dyskutowano dopiero o możliwości przyznania jej statusu państwa kandydata. Uzyskała go dopiero w lutym 2012 roku. Brak stabilności politycznej w Serbii wydaje się być główną przeszkodą dla szybkiego rozwoju stosunków pomiędzy tym krajem a UE.

Pozostałe państwa Bałkanów Zachodnich, jak: Bośnia i Hercegowina (w 2008 roku ratyfikowała układ o stabilizacji i stowarzyszeniu, jednak nie wszedł on jeszcze w życie¹⁸), Albania (w czerwcu 2006 roku sygnowała ten sam dokument, SAA wszedł w życie w kwietniu 2009 roku¹⁹) i Kosowo, nie są traktowane jako potencjalni kandydaci, którzy w szybkim tempie mieliby dołączyć do Unii Europejskiej. Słabe politycznie i finansowo państwa, cechujące się brakiem stabilności politycznej, korupcją, wymagające dalszych reform, będą musiały jeszcze poczekać na kolejne rozszerzenia Unii.

Wydaje się, iż współczesna Chorwacja, podobnie jak większość państw szeroko rozumianego Zachodu, nadaje swoim interesom treści geoekonomiczne. Taki sposób ich pojmowania decyduje o tym, że kluczową strukturą współpracy regionalnej dla Chorwacji pozostaje Inicjatywa Środkowoeuropejska, stanowiąca zinstytucjonalizowaną formę współpracy subregionalnej państw Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej²⁰.

Chorwacja realizuje również wspólne inicjatywy z państwami Grupy Wyszehradzkiej: Polską, Węgrami, Czechami i Słowacją, tj. państwami, które również należą do ISE, ale i do Inicjatywy Korytarza Środkowoeuropejskiego. Widoczne zaangażowanie stron we współpracę w ramach CETC-ROTE 65 sprawia, że to relacje Chorwacji z powyższymi państwami będą stanowić przedmiot szczególnego zainteresowania w niniejszym artykule. Dla sukcesu projektu, jakim jest Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy niezwykle istotne znaczenie ma współpraca w obszarach: ekonomicznym i bezpieczeństwa, zarówno w wymiarze bilateralnym, jak i regionalnym.

¹⁸ *Commission Staff Working Document, Bosnia and Herzegovina 2012 Progress Report*, Bruksela, z dn. 10.10.2012 r., [online] ec.europa.eu, stan z dn. 12.11.12.

¹⁹ *Commission Staff Working Document, Albania 2012 Progress Report*, Bruksela, z dn. 10.10.2012 r., [online] ec.europa.eu, stan z dn. 14.11.12.

²⁰ Celem *Inicjatywy Środkowoeuropejskiej ISE (Central European Initiative, CEI)* jest przede wszystkim umacnianie w Europie spójności, stabilności politycznej, gospodarczej, społecznej, ale i bezpieczeństwa. W ramach ISE państwa mają możliwość prowadzenia konsultacji politycznych, wspierania instytucji demokratycznych, podejmowania współpracy transgranicznej, realizacji zadań o treści gospodarczej i społecznej. Członkami ISE są: Albania, Austria, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Czarnogóra, Chorwacja, Czechy, Macedonia Mołdowa, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Ukraina, Węgry i Włochy. Więcej na temat Inicjatywy: *Central European Initiative, CEI*, [online] www.cei.int, stan z dn. 14.12.13.

Relacje ekonomiczne wyraźnie wskazują na pozytywne tendencje rozwojowe i szansę dalszej współpracy między Chorwacją a państwami obszaru Korytarza Środkowoeuropejskiego. Widoczny jest wzrost wymiany handlowej pomiędzy poszczególnymi państwami, postępujący z każdym rokiem. Stronę chorwacką cieszyć mogą z pewnością coraz liczniejsze węgierskie inwestycje zagraniczne. Węgry wśród inwestorów zagranicznych znalazły się bowiem na 4. miejscu, kierując na terytorium Chorwacji ok. 10,6% wkładu, na co wpływa z pewnością bezpośrednia bliskość geograficzna i zbieżne interesy w polityce zagranicznej. Strategicznymi obszarami współpracy są m.in. infrastruktura i energetyka. Współpraca w przemyśle naftowym pomiędzy INA a MOLEM, modernizacja rafinerii w Rijece, budowa terminala LNG na wyspie Krk, działania na rzecz rozbudowy i utworzenia korytarzy łączących północ z południem – to tylko kilka przykładów współpracy węgiersko-chorwackiej. Na uwagę zasługują: prowadzone przez Czechów zabiegi na rzecz modernizacji chorwackich linii kolejowych, budowa dużego centrum handlowo-usługowego w chorwackiej miejscowości Kastav, plany utworzenia nowoczesnego kompleksu turystycznego w Opatii czy działalność Państwowej Agencji *CzechTrade*, mającej na uwadze rozwój inwestycji zagranicznych i ułatwienie kontaktów pomiędzy inwestorami z poszczególnych państw. Zauważalny deficyt handlowy, jaki odnotowywany był pomiędzy Słowacją a Chorwacją uległ zmniejszeniu w ciągu ostatnich dwóch lat. Na możliwości współpracy pomiędzy stronami w dużej mierze zasługują energetyka i transport. Słowacko-chorwacka współpraca gospodarcza widoczna jest choćby poprzez działalność istniejących w stolicach państw przedstawicielstwach takich firm, jak: Kraš, Podravka International, Belupo, czy Chorwackiej Wspólnoty Turystycznej²¹.

Ze względu na korzystne położenie Chorwacji nad Morzem Adriatyckim, obszarem szczególnej współpracy pozostaje turystyka. Obywatele Polski, Czech, Słowacji i Węgier już od dłuższego czasu pod względem długości pobytów turystycznych w Chorwacji znajdują się w pierwszej ósemce państw europejskich, wpływając w ten sposób na zwiększenie się dochodów tego kraju.

Istotną kwestią w XXI wieku jest bezpieczeństwo. Można postrzegać je zarówno na płaszczyźnie międzynarodowej/wielostronnej, jak i bilateralnej. Pod względem współpracy międzynarodowej wszystkie omawiane państwa wiążą przynależność do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wspólny interes, jakim jest zapewnienie trwałego pokoju i bezpieczeństwa, gwarantować ma im art. 5 traktatu waszyngtońskiego, a prowadzone pod dowództwem NATO projekty (misje

²¹ Informacje uzyskane w trakcie wywiadu z I sekretarzem Ambasady Republiki Chorwacji w Polsce, materiał w posiadaniu autorki.

wojskowe, szkolenia), mają zbliżać przedstawicieli poszczególnych stron. Warto podkreślić, że dodatkowym czynnikiem sprzyjającym współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa są także wspólne doświadczenia transformacyjne oraz wspólny interes, jakim jest zagwarantowanie ładu w opisywanym regionie. Działania podejmowane w ramach współpracy bilateralnej skupiają się przede wszystkim na: wymianie doświadczeń pomiędzy przedstawicielami ministerstw obrony, walce ze zorganizowaną przestępczością i nielegalną migracją, przeciwdziałaniu przemytowi do państw Unii Europejskiej narkotyków czy działaniami mającymi na celu powstrzymanie handlu ludźmi.

Współpraca regionalna i współpraca przejawiająca się na forum organizacji regionalnych, podobnie jak wcześniejsza, może być rozpatrywana na płaszczyźnie wielostronnej, dla której charakterystyczną strukturą pozostaje Grupa Wyszehradzka, jak i pod kątem inicjatyw pozostających poza tradycyjnymi mechanizmami współpracy wielostronnej. Dzięki V4, jak określa się Grupę Wyszehradzką, strony czeska, słowacka, polska i węgierska są w stanie wspólnie wspierać procesy zachodzące na Bałkanach Zachodnich. Poparcie, jakiego udzielały Chorwacji od samego początku w zakresie bezpieczeństwa energetycznego, transportu, infrastruktury, funduszy unijnych czy programów studenckich i specjalistycznych ekspertyz, ułatwiły Chorwacji drogę do integracji. Udział władz Zagrzebia w spotkaniach V4+²² i pomysł, jaki podsunęła strona czeska, dotyczący utworzenia zachodniobałkańskiego funduszu, są widocznym przejawem chęci pomocy, nie tylko samej Chorwacji, która w tym przypadku postrzega się już jako donator, ale i całego regionu Bałkanów Zachodnich, w którym państwo to, jak wspomniano wcześniej, odgrywa wiodącą rolę i pragnie służyć pomocą.

Swego rodzaju instrument przyczyniający się do integracji Chorwacji z Unią Europejską stanowić może również tzw. *Dunavska Strategija*, obejmująca państwa położone nad rzeką Dunaj. GLOBSEC, tj. forum na rzecz bezpieczeństwa globalnego, stanowi jedno z najistotniejszych regionalnych i światowych przedsięwzięć w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa. Skupiając przedstawicieli

²² Z inicjatywy Grupy Wyszehradzkiej dnia 24 lutego 2010 roku w Budapeszcie odbył się szczyt Grupy V4+ w sprawie bezpieczeństwa energetycznego. Wzięli w nim udział wysocy rangą przedstawiciele państw Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Zgodnie z przyjętą deklaracją państwa sygnatariusze (Republika Czeska, Republika Węgierska, Republika Słowacka, Rzeczpospolita Polska, jako państwa członkowskie Grupy Wyszehradzkiej, jak również Republika Austrii, Bośnia i Hercegowina, Republika Bułgarii, Republika Chorwacji, Republika Serbii, Republika Słowenii i Rumunia) wyraziły poparcie dla zintensyfikowania współpracy w celu dalszej integracji swoich sieci gazowych oraz dywersyfikacji tras i źródeł zaopatrzenia. Więcej na ten temat: *Deklaracja szczytu budapesztańskiego Grupy Wyszehradzkiej Plus w sprawie bezpieczeństwa energetycznego z dn. 24 lutego 2010 roku.*

świata polityki i nauki m.in. z państw Europy Środkowej i Wschodniej, sprzyja dodatkowym spotkaniom, jak choćby spotkanie prezydenta Słowacji – Gašparoviča i Chorwacji – Josipoviča w kwietniu 2012 roku, dając możliwość wymiany poglądów i omówienia problemów pojawiających się w polityce zagranicznej tych państw. Ostatnie ze spotkań poświęcone zostało przede wszystkim Bałkanom Zachodnim i ich integracji ze strukturami euroatlantyckimi²³. Ponadto współpraca regionalna w dużej mierze realizowana jest w ramach: Rady Współpracy Regionalnej²⁴ (*Regional Cooperation Council, RCC*), Partnerstwa regionalnego (Austria, Czechy, Węgry, Polska, Słowacja, Słowenia, goście: Czarnogóra, Bułgaria) czy bezpośrednio poprzez współpracę partnerską, jaka nawiązana została w minionych latach między poszczególnymi miastami i samorządami, a która pozwala na wymianę doświadczeń m.in. w zakresie produkcji żywności, wina czy innych produktów eksportowych. Warto podkreślić, że pomiędzy opisywanymi państwami rozwija się również współpraca w obszarze nauki i kultury. Jest ona szczególnie widoczna, gdy pod uwagę weźmie się liczbę podpisanych programów współpracy pomiędzy ministerstwami kultury (m.in. pomiędzy Chorwacją a Węgrami – 2011 rok, Chorwacją a Polską czy Chorwacją a Republiką Czeską na lata 2012, 2013 i 2014). Dzięki programom możliwe jest organizowanie wspólnych przedsięwzięć, jak: wystawy, koncerty, panele eksperckie, wymiany dwustronne.

O dobrych stosunkach polsko-chorwackich świadczyć mogą podejmowane działania. Kalendarz polsko-chorwackich spotkań, mimo dobrej współpracy i przyjaznych stosunków nigdy nie był tak wypełniony jak w ostatnich latach. Sprzyjająca atmosfera widoczna była od momentu uzyskania przez Chorwację niepodległości. Poparcie dla chorwackich aspiracji na rzecz członkostwa w NATO, ale przede wszystkim w Unii Europejskiej, wyrażali prezydenci Aleksander Kwaśniewski, Lech Kaczyński i przedstawiciele najwyższych władz państwa polskiego. Od 2010 roku widoczne jest zacieśnienie współpracy pomiędzy naszymi państwami. Przejawia się ono m.in. w liczbie spotkań i prowadzonych

²³ *Bratislava Global Security Forum*, 12–14.04.2012 r., [online] www.globsec.org, stan z dn. 13.01.14.

²⁴ Dnia 9 listopada 2012 roku ministrowie gospodarki RCC przyjęli jedenaście celów mających przyczynić się do rozwoju i wzrostu gospodarczego państw biorących udział w tej inicjatywie do 2020 roku. Cele, stanowiące podstawę rozwoju regionalnego zostały dostosowane do regionu i specyfiki jego zapotrzebowania. Założenia obejmują m.in.: zwiększenie regionalnego PKB na mieszkańca, z 38% do 46% średniej unijnej, zwiększenie w regionie handlu towarami i usługami o ponad 130% i zmniejszenie deficytu handlowego z 14,1 do 11,6% regionalnego PKB, zwiększenie szybkości tworzenia przedsiębiorstw, zwiększenie eksportu towarów i usług, zwiększenie zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji wśród mieszkańców regionu oraz zwiększenie efektywności rządu. Więcej na oficjalnej stronie organizacji: *Regional Cooperation Council*, [online] www.rcc.int.

konsultacji, zarówno na szczeblu oficjalnym, jak i prywatnym. W 2010 roku polski prezydent, Lech Kaczyński wraz z małżonką wzięli udział w inauguracji przejęcia władzy przez nowego prezydenta Chorwacji – Ivo Josipovića (Zagrzeb 18 lutego 2010 r.). W maju 2011 roku premier Donald Tusk złożył wizytę chorwackiej premier Jadranke Kosor, zobowiązując się do udzielenia pomocy w sprawach związanych z akcesją Chorwacji do Unii Europejskiej. Podczas kolejnej wizyty, w lipcu 2011 roku, we wspólnym wystąpieniu premierzy podali do wiadomości opinii publicznej, że końcowy tekst chorwackiej umowy akcesyjnej znajduje się w trakcie opracowania²⁵. Traktat przedłożono do podpisu dnia 9 grudnia 2011 roku. Strona polska, wspierając chorwackie starania o członkostwo w międzynarodowych organizacjach, służyła pomocą ekspercką, zarówno w kwestiach odnoszących się do wymiaru sprawiedliwości, jak i pozyskiwania funduszy unijnych²⁶. Inną okazję do spotkań przedstawicieli Chorwacji i Polski mogą stanowić uroczystości o charakterze jubileuszowym. Jednym ze spotkań było to, do którego doszło pomiędzy Prezydentem Miasta Zagrzebia – Milanem Bandićem i Prezydentem Miasta Stołecznego Warszawy – Hanną Gronkiewicz-Waltz przy okazji obchodów Święta Narodowego Republiki Chorwacji. Przygotowano wówczas i podpisano Umowę o współpracy między Warszawą a Zagrzebiem. Podobną, naznaczoną już długoletnią tradycją umowę o współpracy podpisano z Krakowem dnia 3 kwietnia 1975 roku. Współpraca ma służyć przede wszystkim wymianie doświadczeń, promocji miast i ich mieszkańców. Przyczyniać ma się do ułatwienia pozyskiwania funduszy europejskich, przede wszystkim na projekty związane z miejską infrastrukturą komunalną, komunikacją miejską, ekologią, kulturą i rozwojem sportu²⁷. Strona chorwacka wysoko ceni polskie osiągnięcia i wzoruje się na doświadczeniach Polski w zakresie ubieganiem się o fundusze unijne. W ramach współpracy z administracją chorwacką, która trwa od 2010 roku dochodzi do regularnych spotkań z przedstawicielami chorwackiego rządu. W lutym 2011 roku minister Elżbieta Bieńkowska

²⁵ *Podpisanie traktatu akcesyjnego najprawdopodobniej będzie miało miejsce w Warszawie*, News, MVP HR, z dn. 20.07.2011 r. 1, [online] <http://pl.mfa.hr/?mv=2397&mh=404>, stan z dn. 20.10.13.

²⁶ Przykładowo Minister Sprawiedliwości Krzysztof Kwiatkowski, na zaproszenie chorwackiego Ministra Sprawiedliwości Ivana Šimonovića, przebywał z wizytą oficjalną w Zagrzebiu w czerwcu 2010 roku. Spotkał się on również z Prokuratorem Generalnym Republiki Chorwacji Mladenem Bajićem oraz prezesem tamtejszego Sądu Najwyższego Branko Hrvatinem. Była to trzecia wizyta i spotkanie przedstawicieli resortów sprawiedliwości Polski i Chorwacji w przeciągu roku, poświęcone m.in. funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości i zagadnieniom odnoszącym się do przygotowań Chorwacji do członkostwa w Unii.

²⁷ *Spotkanie Milana Bandića i Hanny Gronkiewicz-Waltz*, Warszawa, [online] <http://pl.mfa.hr/InfoPopup.aspx?mv=2397&pr=t&id=12808>, stan z dn. 20.06.11.

podpisała z wicepremierem Chorwacji, Bożidarem Pankretićem, Porozumienie o współpracy między Ministerstwem Rozwoju Regionalnego RP a Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej Chorwacji. Realizowane są także projekty współpracy bliźniaczej, w ramach których polscy eksperci przekazują wiedzę dotyczącą przystosowania administracji chorwackiej do procesu pozyskiwania oraz wydatkowania funduszy. Podczas trwających kilkanaście miesięcy prac w ramach projektów opracowane zostały rozwiązania dla przyszłego programu operacyjnego pod nazwą „Rozwój potencjału administracyjnego”. Efektem projektu było także przeprowadzenie analizy potrzeb szkoleniowych wraz z opisem kwalifikacji wymaganych na poszczególnych stanowiskach²⁸. Polska to dla Chorwacji ważny partner strategiczny, dlatego też w 2011 roku doszło do otwarcia Polsko-Chorwackiego Forum Gospodarczego. Współpraca inwestycyjna pomiędzy krajami, prezydencja Polski w Radzie UE niejednokrotnie stanowiły podłoże spotkań wicepremiera, ministra gospodarki Waldemara Pawlaka w Chorwacji. Podczas jednego z nich zwrócono uwagę na fakt, że „położenie geograficzne obu państw może ułatwić budowę korytarza transportowego znad Adriatyku do Europy Środkowej”. Potrzeba stworzenia europejskich połączeń gospodarczych północ-południe, m.in. w zakresie energetyki czy infrastruktury transportowej stała się od tego momentu kwestią podnoszoną wielokrotnie²⁹. O jej istocie świadczyć mógł m.in. cykl konferencji eksperckich poświęconych Środkowoeuropejskiemu Korytarzowi Transportowemu CETC-ROUTE 65 (Wrocław-Rijeka-Bruksela) objętych patronatem honorowym najwyższych przedstawicieli ministerstw rozwoju regionalnego, transportu, budownictwa i gospodarki morskiej, spraw zagranicznych obu stron³⁰.

Mając na uwadze poczynione przez Chorwację postępy w zakresie integracji euroatlantyckiej i fakt posiadania przez nią wysokiej pozycji wśród państw regionu, jak również jej zaangażowanie we współpracę w ramach inicjatyw o charakterze regionalnym, należy stwierdzić, że analizowana inicjatywa, jaką stanowi Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy, obok członkostwa w NATO, Unii Europejskiej i wspomnianych organizacjach o charakterze politycznym i gospodarczym, stanowi dla Chorwacji interesującą perspektywę dla dalszej współpracy bilateralnej i wielostronnej. W perspektywie długoterminowej ini-

²⁸ *Wizyta minister Elżbiety Bieńkowskiej w Chorwacji*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, [online] www.mrr.gov.pl, stan z dn. 14.05.12.

²⁹ *Wicepremier Pawlak z wizytą w Zagrzebiu*, Ministerstwo Gospodarki, [online] www.mg.gov.pl, stan z dn. 17.02.11.

³⁰ Więcej na temat cyklu Konferencji na stronie oficjalnej *Central European Transport Corridor CETC-ROUTE 65*, [online] www.cetc.pl, stan z dn. 15.10.13.

cyjatywa może przynieść korzyści również pozostałym państwom Bałkanów Zachodnich. Współczesna Chorwacja, inicjująca współpracę na wielu płaszczyznach, dążąca do traktowania jej na równi z rozwiniętymi państwami zachodnioeuropejskimi stara się odciąć od postrzegania jej przez pryzmat wojny i stagnacji, z jaką kojarzone są państwa byłej Jugosławii. Podobnie jak Słowenia, Chorwacja pragnie dowieść swej europejskości. Nękające kraj problemy natury gospodarczej, społecznej czy politycznej niewiele różnią się od tych, z jakimi zmagają się inne państwa europejskie. Przewodząca pod względem liczby turystów odwiedzających rokrocznie wybrzeże adriatyckie, ze stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturą, autostradami łączącymi główne miasta, stawiająca na współpracę o charakterze zarówno dwustronnym, jak i wielostronnym Chorwacja wydaje się być zatem obiecującym partnerem nie tylko dla państw Korytarza Środkowoeuropejskiego.

Streszczenie

Chorwacja we współczesnych stosunkach międzynarodowych z państwami Korytarza Środkowoeuropejskiego

Artykuł omawia jedno z ważniejszych przedsięwzięć, w których Chorwacja uczestniczy aktywnie od kilku lat. Inicjatywa utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE 65 zrodziła się z potrzeby ściślejszej współpracy pomiędzy samorządami państw europejskich. Zgodnie z założeniem, powstanie pasma rozwojowego CETC-ROUTE 65 wpływać ma na zwiększenie konkurencyjności regionów położonych w jego obrębie, wzmocnienie obszarów słabych strukturalnie, a tym samym na zmniejszenie bezrobocia, rozwój turystyki i gospodarek regionalnych. Porozumienie, które początkowo obejmowało zaledwie dwa regiony, przez ostatnie lata zyskało na zainteresowaniu. W kwietniu 2004 roku podpisano Międzyregionalną umowę na rzecz utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego, w ramach której rozwija się współpraca skupiająca 17 regionów i powiatów w 6 krajach: Szwecji, Polsce, Czechach, Słowacji, na Węgrzech i Chorwacji.

Republika Chorwacji jest obecnie doskonałym przykładem kraju, który może konkurować z innymi państwami szeroko rozumianego Zachodu. Przemiany o charakterze politycznym, ekonomicznym, ale i militarnym, do jakich doszło w Chorwacji przez ostatnie lata, stawiają państwo na równi z innymi krajami. Tym samym, kładą kres negatywnym skojarzeniom przypisywanym państwom byłej Jugosławii, przez pryzmat których także i Zagrzeb postrzegany był przez ostatnie dwadzieścia lat.

Słowa kluczowe: Republika Chorwacji, Korytarz Środkowoeuropejski, Inicjatywa CETC-ROUTE 65.

Summary

Croatia in modern international relations with the states of Central European Transport Corridor

The article Croatia in modern international relations with the states of Central European Transport Corridor discusses one of the most crucial events through which the Croatia has participated actively for few years. The initiative of creating the Central European Transport Corridor CETC-ROUTE 65 came into being from the need for close cooperation between the local self-governments of the European states. According to its assumption, the setting up of the developing zone CETC-ROUTE 65 is to influence the competitiveness of the regions located within its area, strengthening the areas that are underdeveloped structurally, inter alia decreasing the unemployment rate, developing the tourism and local economies. The agreement, that initially included two regions, has gained a lot of interest for the past few years. In April 2004, the Inter-Regional Agreement aiming at creating the Central European Transport Corridor was signed, within the framework of which the cooperation of 17 regions and districts in 6 countries has been being developed: in Sweden, Poland, the Czech Republic, Slovakia, and Hungary and Croatia. The Republic of Croatia is a great modern example of a state that is able to compete with other in the broad sense western countries. The political, economic, and military transformations that have occurred over the past few years, place the country at the equal level with others. Thus ceasing the negative associations that the states of former Yugoslavia and Zagreb have been perceived with for the past twenty years.

Keywords: The Republic of Croatia, The Central European Transport Corridor, Initiative CETC-ROUTE 65.